

**PRICEASNA în arhitectura de ansamblu a
cultului bisericesc
- Abordare pastoral-misionar-spirituală -**

rezumat

Cuvinte cheie: Priceasna

Cult Bisericesc

Misionar

Pastoral

Spiritual

Muzica Bisericeasca

Cantarea Bisericeasca

Chinonic

Traditie

Traire Duhovniceasca

Cuprins

Introducere: Priceasna: instrument pastoral-misionar de înalt rang sau vehicul de subcultură religioasă?

Capitolul I: Locul pricesnei în constelația slujbelor sacramentale ortodoxe: complementaritate, concurență, substituire sau integrare coerentă și sublimare spiritual-mistică?

Capitolul al II-lea: Priceasna în paradigma muzicală bisericească de ansamblu a Ortodoxiei Universale

Capitolul al III-lea: Priceasna în paradigma muzicală bisericească de ansamblu a Ortodoxiei Românești

Capitolul al IV-lea: Arealul transilvan, perimetru geografic predilect de promovare a pricesnei. Contextul cultural-istoric și tezaurul mental local moștenit

Capitolul al V-lea. Demnitatea liturgic-pastorală și dogmatic-morală a pricesnei în contextul larg al dimensiunii misionar-pastorale a cultului liturgic ortodox

Capitolul al VI-lea: Urgență pastorală: "reabilitarea" pricesnei în reflecția teoretic-științifică românească și în cercetarea academică de profil – proces simetric cu cel existent de propagare în practica contemporană cotidiană (cu precădere în perimetrul ardelean)

Concluzii: Priceasna – paradigmă de "maximă performanță" a unei maniere populare de simplificare și esențializare a mesajului liturgic-teologic, într-o epocă secularizată, care respinge abstractizarea și privilegiază concretul

Bibliografie selectivă

Curriculum vitae

Declarație

REZUMAT

Dacă cercetăm istoria, constatăm că nu a existat în lume nici un popor, care să nu fi avut muzică și să nu fi practicat cântarea. Sentimentul frumosului s-a manifestat dintotdeauna prin muzică ca și prin celelalte arte potrivit cu locul, timpul și specificul fiecărui popor. În cultul creștin, cântarea bisericească a ocupat de la început un loc important, ca dispoziție firească a omului și ca dar deosebit pentru unii. Biserica Ortodoxă a continuat, păstrat și dezvoltat cântarea cu vocea în biserică și nu a admis instrumentele. Așadar vocea este organul de exprimare a omului prin cuvânt, prin cântare sau alte forme de manifestare a bucuriei, mulțumiri sau dureri.

Ființa umană participă direct, nu printr-un instrument străin la proslăvirea lui Dumnezeu. Așa au statornicit Sfinții Apostoli, cum vedem în repetatele îndemnuri ale Sfântului Apostol Pavel, care se adresează credincioșilor comunităților întemeiate de el: „Vorbiți între voi în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești, lăudând și cântând Domnului” (Efes. 5,19); sau „Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-i, în psalmi, în laude și în cântări duhovnicești” (Col. 3,16)

În practica teologică ortodoxă, în sens restrâns, chinonic, priceasna este o cântare bisericească, un imn, care acoperă temporal un anumit interval din timpul Sfintei Liturghii (în care preotul și credincioșii iau Sfânta Împărtășanie), este cântată însă nu doar în acest moment consacrat al Sfintei Liturghii, ci și în multe alte momente, din afara slujbei bisericești capitale.

În limba română, din punct de vedere terminologic, termenul „priceasnă” vine din cuvântul slavon „прѣчѣстѣна”, „prĕčĕstĭna”, care înseamnă „preacurată” și desemnează un cântec dedicat Precistei, adică Sfintei Fecioare Maria.

Aureola semantică a pricesnei este însă, din punctul nostru de vedere, mult mai generoasă, permițând anumite nuanțări: priceasna este acel cântec religios, de factură populară, ancorat biblic, relevant din punct de vedere religios, cu mesaj teologic evident, cu o puternică încărcătură emoțională; adeseori găsim în aceste cântări versete din Psalmi.

Priceasna – paradigmă de "maximă performanță" a unei maniere populare de simplificare și esențializare a mesajului liturgic-teologic, într-o epocă secularizată, care respinge abstractizarea și privilegiază concretul

Orice teză presupune o "ipo-teză" de plecare, o demers investigativ de conținut și cercetare și o concluzie finală, urmare a muncii întreprinse. Concluzia noastră este că – în panorama de ansamblu a cultului bisericesc – priceasna își are un loc legitim, cu o funcție pozitivă incontestabilă. Efectele ei pozitive sunt covârșitor mai multe și de mai mare impact decât eventualele consecințe negative – lecturând situația per ansamblu, rezumativ, esențializator.

Mesajul teologic și liturgic al Bisericii Ortodoxe contemporane este mare profunzime și de mare ținută interioară, dar nu toți credincioșii reușesc să-l guste și să se folosească de pe urma lui, pentru că nivelul lor duhovnicesc și cultural este variat. De asemenea, sensibilitățile lor emoționale sunt foarte diferite. Până când vor ajunge cu toții la deplina maturitate, la starea de *adult în credință*, fiecare credincios are nevoie de o hrană potrivită vârstei lui duhovnicești. Biserica a observat că pricesnele au – la acest capitol – un rol foarte important: ele sunt un factor cetehetic formativ de excepție, un instrument de mare putere modelatoare.

Epoca noastră secularizată înstrăinează tot mai mult credinciosul de rând de **bogăția mistică a tezaurului liturgic moștenit de mii de ani de Ortodoxia străbună**, iar pentru a veni în ajutorul acestor credincioși – victime ale culturii postmoderne de masă și ale superficialității universale promovate adeseori prin mass-media, este necesară o abordare pastorală diversificată, atentă la profilul fiecărui credincios, la neputințele și etajul duhovnicesc și cultural propriu. La fiecare etapă din lungul traseu al formării și maturizării duhovnicești Biserica trebuie să fie aproape de fiecare credincios, în maniera în care i se pare că este cea mai productivă.

Specific culturii postmoderne este și pragmatismul, respectiv privilegierea concretului, a materialului, a pământescului, și periferizarea, ignorarea, desconsiderarea abstractului. Doctrina creștină este însă foarte complexă, etajată, corespunzătoare a diferite nivele de înțelegere și abordare. Pricesnele reușesc să dilueze și să comunice adevăruri de credință profundă pe înțelesul celor simpli, fără o pregătire dogmatică adâncă.¹ Rostul acesta a lor nu trebuie deloc subestimat. Adeseori ele sunt simple, percutante, cu un mesaj direct și cu un coeficient emoțional

cu mare forță de impact.² Comparativ, anumite cântări liturgice consacrate în cultul Bisericii par foarte cifrate, excesiv de "adânci", irelevante pentru omul fără o pregătire teologică consistentă.³

Am făcut această amplă călătorie prin cultul bisericesc și prin universul fascinant al muzicii bisericești pentru încerca să găsim argumentările *pro* și *contra* prezenței în cultul (religios ortodox) public a pricesnei.⁴ Nu am supus deloc analizei practica autonomizării pricesnei de cultul bisericesc, respectiv a cultului public compus doar din pricesne, precum întâlnim în universul neoprotestant; această strategie misionară o considerăm o blocare pe un anumit etaj cultural și de trăire religioasă. Ortodoxia propune o creștere nelimitată a omului, o dilatare a umanului infinită, fără un final, iar oferta misionară din arealul neoprotestant se trădează a fi totalitaristă și având exigențe doar de nivel mediu și sub-mediu. Un astfel de cult public este unul în care pricesna cunoaște o hipertrofiere periculoasă, amputând-o, izolând-o, autonomizând prezentul și chiar antagonizându-l în raport cu trecutul.⁵

Întreaga lucrare dorește să păstreze și să fixeze priceasna în contextul complex, bine vertebrat și corect oxigenat doctrinar al cultului bisericesc consacrat de 2000 de ani, delimitând bine locul acesteia și efectele ei pozitive. Ea este un braț blând întins omului secularizat al secolului XXI, om pândit de mediocritate, consumat de superficial, devorat de efemer și aparență. Ea însă nu este doar o dulcegărie superficială, pentru că, dacă avem un ochi critic și selectiv, observăm și identificăm în ea adevăruri doctrinare profunde și de mare magnitudine picurate constant.⁶

Ea este o mare oportunitate pastorală oferită omului postmodern, un instrument de introducere și păstrare pe calea credinței, o formă de gustare a credinței în fazele sale incipiente, un factor de consolidare a credinței la început de drum. După ce un credincios atinge maturitatea duhovnicească și psiho-afectivă, ea rămâne un element ce conferă savoare⁷ și bucurie vieții duhovnicești, dobândind însă, o valoare secundară, cedând locul primordial altor realități liturgice, cu mult mai mare coeficient mistic, de mare profunzime sacramentală, nesupuse fluctuațiilor inerente factorului uman emoțional.
